

AFET-ACİL DURUMDA İTFAİYE VE SOSYAL ÇALIŞMA: KRİZ TEMELLİ MÜDAHALEDE BENZERLİKLER VE GEREKSİNİMLER

Dts. Metin ZAFER¹

“Allah'ım tehlikeye düşmüş olan her canlının özellikle küçük bir çocuk ya da yaşlı birinin imdadına geç kalmadan yetişebilmem için bana güç ver...”² (Kılıç, 2010: 15)

ÖZET

Afetler ve acil durumlar çok yönlü olup insan yaşamında sosyolojik, ekonomik ve psikolojik krizlere neden olabilmektedir. Bu krizlerle kimi bireyler yaşamları süresince karşılaşmazken, kimi bireyler ise pek çok kez olumsuz yönde deneyimlemektedirler. Özellikle itfaiyeciler, güvenlik güçleri, sağlık çalışanları, sosyal çalışmacılar vs. meslek grupları krizlerin merkezinde yer almaktadırlar.

İtfaiye hizmetleri genel olarak kriz durumlarında can ve mal kaybının önlenmesine yönelik faaliyetlerinin bütünüdür. Diğer taraftan itfaiye çalışanlarının krizlerin merkezinde olmalarından dolayı psikolojik olarak olumsuz etkilenmeleri söz konusu olmaktadır. İtfaiyecilerin afet ve acil durumlarda kazazede ve afetzedelere müdahaleleri önemli işleve sahip olmasının yanı sıra yalnız başına yeterli olmamaktadır. Nitekim itfai olayların karmaşıklığı ve çeşitliliği (Yangın, deprem, sel, intihara teşebbüs, sıkışmalı trafik kazaları vb.) krize maruz kalanlara psikolojik müdahale boyutuyla eksik kalmaktadır. Ayrıca krize tanıklık eden itfaiye çalışanlarının da bu yönde sosyal çalışmacıların kriz temelli müdahalelerine gereksinimini ortaya çıkarmaktadır. Bu nedenle; çalışmada pek çok bilimin referans aldığı kriz kuramı çerçevesinde itfaiye çalışanları ve sosyal çalışmacıların afet ve acil durumlarda krizlere müdahale yaklaşımları, gereksinimleri ve karşılıklı bağımlılıkları vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Çalışma, İtfaiye, Kriz Kuramı

¹ Yalova Ün., Lisansüstü Eğitim Enst., ORCID ID: 0000-0002-2360-1162, metinzaf2344@gmail.com

² İtfaiyeci duası (İtfaiyecilerin her görevi teslim aldıklarında topluca okudukları duanın bir bölümü).

Araştırma Makalesi/Research Article, Geliş Tarihi/Received: 13/12/2023–Kabul Tarihi/Accepted: 28/01/2024

FIRE FIRE AND SOCIAL WORK IN DISASTER-EMERGENCY: SIMILARITIES AND REQUIREMENTS IN CRISIS-BASED RESPONSE

Dts. Metin ZAFER

ABSTRACT

Disasters and emergencies are multifaceted and can cause sociological, economic and psychological crises in human life. While some individuals do not encounter these crises throughout their lives, some individuals experience them negatively many times. Especially firefighters, security forces, healthcare workers, social workers, etc. Professional groups are at the center of crises.

Firefighting services are generally the whole of activities aimed at preventing loss of life and property in crisis situations. On the other hand, since firefighters are at the center of crises, they may be negatively affected psychologically. Although firefighters' intervention to victims and victims in disasters and emergencies has an important function, it is not sufficient alone. As a matter of fact, the complexity and diversity of fire incidents (fire, earthquake, flood, suicide attempt, traffic jam accidents, etc.) are lacking in terms of psychological intervention to those exposed to crisis. In addition, the firefighters who witnessed the crisis reveal the need for crisis-based interventions by social workers. Because; In the study, the crisis intervention approaches, needs and interdependencies of firefighters and social workers in disasters and emergencies were emphasized within the framework of crisis theory, which is referenced by many sciences.

Keywords: Social Work, Fire Brigade, Crisis Theory

1. GİRİŞ

“Esasen sosyal hizmet mesleği bir afet ve acil durum çocuğu olarak tarih sahnesine çıkmıştır.” (Akbaş, 2015: 169).

Sosyal çalışma ile birçok disiplin ve meslek arasında bağ kurmak mümkün olabilmektedir. Bu bağlamda konu insan ve bağlı sosyal sistemler olduğunda yaşamsal devinim içinde bağımlılık zorunlulukla ifade edilebilmektedir. Bu durumda itfaiye mesleği ile sosyal çalışma mesleği arasında zorunlu bağımlılık söz konusu olmaktadır. İtfaiyenin temel amacının can kurtarma olduğu, ikinci amacının ise insanların sosyo-ekonomik değer olarak gördükleri her şeyi kurtarmak olarak ifade edilmektedir (Berkdemir, 2012: 6).

Sosyal çalışma mesleği ve disiplininin nihai amacına bakıldığında ise bireylerin iyilik hallerini ve refahını merkeze almaktadır. Bu bağlamda sosyal çalışmacılar; bireylerin sorunlarını çözmek, baş etme ve gelişimsel kapasitelerini arttırmak, bireylere kaynak hizmet ve fırsatlar sağlamak, risk altındaki grupları güçlendirmek ve bütün bunlar için sosyal politikalar geliştirmek gibi birçok amacı doğrultusunda insan yaşamına ilişkin her türlü iyi oluşa katkı sağlaması beklenmektedir (Duyan, 2010: 10-11; Ceylan ve Zafer, 2020: 2262). Kriz müdahalesinin temel amacı ise birey, aile ve toplumda yaşanan stresli ve zarar verici durumlar karşısında, yararlanabilecekleri başa çıkma ve savunma mekanizmalarını verimli şekilde kullanmalarına olanak sağlayan, denge haline gelmelerine yardımcı olmaktır (Teater, 2019: 244).

Bu çalışmanın temel amacı sosyal çalışma disiplini içinde önemli işleve sahip olan kriz kuramı perspektifinde afet ve acil durumlarda Türkiye’de itfaiye hizmetlerinde sosyal çalışma uygulamalarının elzemliğini ortaya koymaktır. Diğer taraftan itfaiye hizmetleri ile sosyal çalışma arasında ne tür bir ilişki olabileceğini anlamaya yönelik ikincil bir amaç taşımaktadır. Bu nedenlerle çalışmada itfaiye hizmetlerinde sosyal çalışmanın kriz temelli müdahale uygulamalarının gerekliliği üzerinde durulacaktır.

2. İTFAİYENİN TANIMI VE GÖREVLERİ

Dilimize Arapçadan geçen itfa-iye sözcüğü “*yangın söndürme kuruluşu*” olarak anlamlandırılmıştır (TDK, 2023). İtfaiyenin birçok iş tanımı olmakla birlikte Berkdemir, 2012 şu şekilde tanımlamıştır;

“İtfaiye, kamu yangın söndürme gücünün bir üyesi olarak yangınlarla savaşır, can ve mal kurtarır, gerektiğinde tehlike arz eden binaların yıkımına ve boşaltılmasına karar verir, ilk yardım yapar, diğer zamanlarda yangın söndürme ekipmanlarının bakımını yapar ve korur. İtfaiye, kaza, afet ve her türlü acil durumlarda can ve mal kurtarma hizmetleri verir. Ayrıca yangın ve diğer tehlikelerin yol açtığı sosyal ve ekonomik maliyetleri de dahil olmak üzere, riskleri minimize ederek güvenli alanlar şehirler kurar” (Berkdemir, 2012: 6).

Ayrıca itfaiyenin görevleri 21.10.2006/ tarihli ve 26326 sayılı bakanlar kurulu kararı ile yürürlüğe girmiştir. Bunlardan bazıları şu şekildedir;

- Yangınlara müdahale etmek ve söndürmek,
- Her türlü kaza, çökme, patlama, mahsur kalma ve benzeri durumlarda teknik kurtarma gerektiren olaylara müdahale etmek ve ilk yardım hizmetlerini yürütmek; arazide, su üstü ve su altında her türlü arama ve kurtarma çalışmalarını yapmak,
- Su baskınlarına müdahale etmek, Doğal afetler ve olağanüstü durumlarda kurtarma çalışmalarına katılmak,
- 5.6.1964 tarihli ve 6/3150 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Sivil Savunma ile İlgili Şahsi Mükellefiyet, Tahliye ve Seyrekleştirme, Planlama ve Diğer Hizmetler Tüzüğü gereğince kurulan itfaiye servisi mükelleflerini eğitmek, nükleer, biyolojik, kimyasal (NBC) maddeleri ile kirlenmelerde arıtma işlemlerine yardımcı olmak,
- Halkı, kurum ve kuruluşları itfaiye hizmetleri ile ilgili olarak bilgilendirmek, alınacak önlemler konusunda eğitmek ve bu konuda tatbikatlar yapmak,
- Kamu ve özel kuruluşlara ait itfaiye birimleri ile gönüllü itfaiye personelinin eğitim ve yetiştirilmesine yardım etmek; bunların bina, araç-gereç ve donanımlarının itfaiye standartlarına uygunluğunu denetlemek ve bu birimlere yangın yeterlilik belgesi vermek ve gerektiğinde bu birimlerle iş birliği yapmak.

Tüm bu yapılan müdahaleler dışında; yangın raporu, hasar tespit raporu, istatistik raporları hazırlamak gibi görevleri de yerine getirmektedir (Şahan, 2021: 93- 101).

3. ACİL DURUM-AFET VE YÖNETİMİ

- **Acil durum:** İnsan, mal ve çevreyi koruma için mücadelede yerel imkânlar ile baş etmenin olanaklı olduğu, yalnızca toplumun belli bir kesiminin yaşamını kesintiye uğrattığı durumlar olmasının yanı sıra afetzedelerin tespiti, enkaz altında kurtarma, ilk yardım yapma, tahliye etme gibi süreçleri kapsamaktadır (Kadioğlu, 2011: 37)

- **Afet:** Literatürde birçok tanımlama yapılmış olmasının yanı sıra Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğünde afet, köken olarak Arapça olup “*çeşitli doğa olaylarının neden olduğu çok kötü, kıran, yıkım*” anlamına gelmektedir (TDK, 2023). Bir diğer tanımlamada ise herhangi bir toplumun büyük bir bölümü ya da tamamında sosyal, psikolojik, ekonomik etkiler oluşturan ve çevresel kayıplara neden olan, günlük yaşamı kesintiye uğratan veya statikleştiren ve yerel imkânlarla üstesinde gelmenin çoğu zaman olanaklı olmadığı durumlar olarak ifade edilmektedir (AFAD, 2014: 23).

- **Afet yönetimi:** Acil durum ve afetlerde zararın minimuma indirmede afet yönetimi devreye girmektedir. Olası risklerin belirlenmesi ve azaltılması, planlamanın yapılması, eğitim, tatbikat, gerektiğinde etkili müdahale, acil yardım ile kayıp ve zararın azaltılması gibi bir dizi önlem almayı gerektirmektedir (Kadioğlu, 2011: 50).

4. AFETLER VE SOSYAL ÇALIŞMA

Afetler bireylerin psiko-sosyal, fiziksel ve ekonomik olarak olumsuz etkilemesinin dışında yaşama dair varoluşsal riskler barındırmasından dolayı, sosyal çalışma özelinde ziyadesiyle çalışılması gereken bir alan olarak görülmektedir (Zafer, 2023: 37). Afet sonrası ortaya çıkan değişiklikler birbiriyle ilişkili sistemler arasında uyumu bozmaktadır. Bu bağlamda sosyal çalışmacılar kopan bu sistemler arasında işlevselliği arttırmaya ilişkin müdahalelerde bulunmaktadırlar. Diğer taraftan sosyal çalışmacılar yaşanacak bir öncesi hazırlık, müdahale ve iyileştirme çalışmalarına katkı sunmaktadırlar. Sosyal çalışmacılar için belirleyici olan diğer bir husus afetin büyüklüğü, kültürel ve sosyo-ekonomik yapı olarak görülmektedir (Yaman ve Erten, 2015: 16-19).

Afet sonrası hayat kurtarmak ve yaşamın devamı ve normale dönüşümüne kadar ki süreç sosyal çalışmacılar açısından en temel işlev olarak görülmektedir (Tuncay, 2004: 28). Sosyal çalışmacıların geneli sosyal çalışma perspektifinde afetlere müdahalede sundukları katkılar afet öncesi, sırası ve sonrası olmak üzere üç düzeyde gerçekleşmektedir. Bu sunmuş oldukları katkılar şu şekildedir (Siporin, 1987 ve Soliman 2000: akt. Tuncay, 2004: 29-30):

- Afet kaynaklı gereksinimlerin belirlenmesine yönelik birey ve ailelerle çalışarak stresin ortadan kaldırılması.
- Mevcut kaynaklar ile afetten etkilenen bireyler arasında bağlantılar kurmak.
- Afetin psiko-sosyal boyutuna ilişkin çalışmalar yürütmek.
- Kurumlar arasında iş birliğinin sağlanmasına yönelik afet yardım sistemini düzenlemek.
- Mevcut hizmetlerin iyileştirmek ve yeni hizmetlerin gelişmesi için katkı sağlamak.
- Afetin önlenmesi ve hazırlık aşamalarında toplumun katılımına olanak sağlamak.

- Sosyal çalışma eğitim misyonu gereği eğitim desteği sunarak afet kültürünü yayarak kurumsal hazırlıkların yapılmasını sağlamak.
- Kriz müdahale modelinin olası afetlerde sunulması ayrıca uzun süreli rehabilitasyon desteğinin sağlanması.
- Bilgilendirme yönlendirme, savunuculuk, bağlantı kurmanın yanı sıra sosyal yardım işlevlerinin yerine getirilmesi için çalışmak.

5. SOSYAL ÇALIŞMA; KRİZ KURAMI

1940-50'li yıllarda psikolog, sosyolog, fizikçiler, psikiyatristler ve sosyal çalışmacılar kriz müdahalesinin temelini oluşturmuşlardır (Yıldırım, 2016:482). Kasım 1942'de Boston'da Coconut Grove adlı gece kulübünde çıkan yangında 492 kişinin yaşamını yitirmesinde, kapasitesinin çok üstünde kişinin orada olması, kolay tutuşan malzemelerin çokluğu ve en önemlisi tek çıkışın olduğu döner kapının olması gibi birçok güvenlik önleminin alınmaması bu ağır bilançonun oluşmasına etkili olmuştur.³

Dr. Lindemann'ın bu yangında kurtulan ve yakınlarını kaybetmiş kişilere ilişkin yaptığı çalışmaya sonradan Gerald Caplan'da katılır. Böylece çalışma başka bir boyuta evrilerek Caplan'ın "denge" kavramını krize müdahale kapsamında değerlendirmesine ve kriz kuramının temelini atılmasına öncülük eder (Knox ve Roberts, 2008: 253). Krizler, sosyal çalışma boyutu ile önemli yer tutmaktadır. Büyük depremler ve yangınlar gibi afetler sonrasında bireylerde önemli derecede psikolojik ve sosyolojik etkiler bıraktığı bilinmektedir. Sosyal çalışmacılar bu gibi durumlarda kriz müdahalesinde aktif rol almaktadır. Kriz müdahalesinde müracaatçılara en kısa zamanda eski hallerine dönmelerini sağlamak birincil amaç olarak görülür (Okun, 1997. Akt. Aktaş: 38).

Kriz içinde yer alan bir insanda genel olarak görülen semptomlar; endişe, anksiyete, sinirlilik, geri çekilme, depresyon ve muhtemelen psikoz gelişebilir. Diğer taraftan daha açıklayıcı olarak dengesizlik durumu, artan gerginlik, korku ve karmaşa hissi ve bu bağlamda yüksek düzeyde öznel rahatsızlık gösterme belirtileri olarak sıralanabilir (Teater, 2019: 244; Roberts, 2005: 13).

Kriz olay ve durumlarının çeşitli olması nedeniyle krize müdahalede temel model ve beceriler sürekli desteklenmelidir (Knox ve Roberts, 2008: 252). Bu bağlamda krize müdahale yaklaşımı içinde yer alan ACT (Assessment, Crisis İntervention, Taruma Treatment Service) değerlendirme, kriz müdahalesi, travma tedavi hizmetleri şeklinde üç basamak olarak ele alınmaktadır. ACT modelinin kullanılmasının temel amacı kısa süreli yapılacak tedavi hizmetleri üzerinde durmasıdır. Ayrıca ACT afet yardımı ve temel gereksinimler, sağlık tesisleri ve ruh sağlığı kurumları, olaya ilk müdahale eden ve kritik olaylardan kurtulanları kapsayan stres bilgisi almayı içermektedir. Kritik travma olayla ilgili bilgilendirme 24 ile 72 saat içinde gerçekleştirilmektedir. Aynı zamanda bireysel veya grupla yapılabilmektedir.

³ <http://www.celebrateboston.com/disasters/cocoanut-grove-fire.htm>,2023

Bilgilendirme ilk müdahaleyi gerçekleştiren krize karşı duygusal tepkilerine bağlı olarak krizin etkilerinin açığa çıkarmalarını sağlamaktadır. Travmaya neden olan kaza, saldırı, savaş, afet, yangın aile içi şiddet mağdurlarına ve bu travmatik durumlarda görevli bulunan itfaiye ekibi, polis, kurtarma personeli ve travma mağdurunun yakınlarına uygulanmaktadır (Knox ve Roberts, 2008: 267; Yıldırım, 2016: 485).

6. KRİZ TEMELLİ MÜDAHALEDE SOSYAL ÇALIŞMA VE İTFAİYE

Kriz durumunun gelişmesinde bireyin yaşamında ciddi değişikliğe neden olan afetlerin etkisinden söz edilebilir (Yıldırım, 2016:482). Sosyal çalışmanın meslek olarak ortaya çıkmasıyla; acil yardım, kurtarma, zarara uğramış müracaatçı gruplarına sosyal, ekonomik yardımlara kadar birçok mesleki müdahalenin gerekliliğinden bahsedilmektedir (Siporin,1987, Akt. İbiş ve Kesgin: 228).

Sosyal çalışma çerçevesinde afetlere bakıldığında ciddi yaşam kayıpları yaşanmaktadır. Bunun yanında afet sonrasında engelli olanlar, maddi varlık kaybına bağlı yoksullaşanlar, barnaksız kalanlar gibi yeni dezavantajlı gruplar ortaya çıkmaktadır (Tomanbay, 1999:126). Afet öncesi aşamada sosyal çalışma açısından önde gelen görevlerden bir tanesi, bireylerin afetlere karşı hazırlıklı olmaları ve bilinç kazanmaları yönünde yapılacak çalışmalar bireylerin afetlerde baş etme becerilerini olumlu yönde etkileyeceğidir (Tuncay, 2004: 28). Krize müdahale yaklaşımında sosyal çalışmacılar mikro-mezzo ve makro düzeyde müdahalelerde bulunmaktadırlar. Bu nedenle sosyal çalışmacıların bu konuda bilgi ve becerilerini güncel tutarak kendilerini geliştirmeleri gerekmektedir (Görmez, 2018: 279).

Krizler ile ilgili yapılacak müdahalede çok disiplinliliğinin yanında çok yönlü organize olmak ve birçok profesyonelin katılımı süreci daha etkin kılmaktadır (Aktaş, 2003: 44). Afet sonrası arama-kurtarma ekipleri, rehabilitasyon amaçlı psikologlar ve sosyal çalışmacıların her türlü afete hazır olmaları ve birbiriyle uyumlu olmaları önerilmektedir (İbiş ve Kesgin, 2014: 228). Afet ve acil durumlarından hemen sonra fiziksel ve temel gereksinimlerin karşılanması acil ve önemlidir. Yaralıların acil olarak tedavi edilmesi, güvenli yaşam alanlarının sağlanması, yakınlarla erişim ve ölenlerin tespiti gibi durumlar önceliklidir. Bu bağlamda acil durum bölgesinde çalışanların topluma ilişkin gözlem ve bilgilendirmelerinden faydalanılması kriz sürecinde eş güdümü kolaylaştırmaktadır (Görmez, 2018: 277).

Nitekim acil durumlar, afetler aynı zamanda kriz yönetiminin etkin olarak yönetilmesinde risk yönetimine ve pek çok paydaşa gereksinim duyulmaktadır. Bu paydaşlardan bir tanesi de belediyelere bağlı bulunan itfaiye birimleridir. İtfaiye biriminin risk azaltma, hazırlık ve dirençli toplum oluşturmada belli başlı görevleri bulunmaktadır. Dahası hiçbir kurum acil durum ve afetleri yönetmede tek başına yeterli kapasitede değildir. Bu bağlamda başarılı bir afet yönetiminde afet öncesi, sırası ve sonrasında koordineli ve aynı amaç doğrultusunda hareket etmeleri gerekmektedir (Şahan, 2021: 93- 114). Tüm bunlardan anlaşılacağı üzere itfaiyenin de kriz durumunda aktif rol alması yani sosyal çalışma boyutuyla krizin önlenmesine katkı sağlaması beklenmektedir.

7. İTFAİYECİLERİN SOSYAL ÇALIŞMA GEREKSİNİMLERİ

İtfaiyecilerin deprem, sel, patlama, çökme, mahsur kalma, sıkışmalı trafik kazaları, ilk yardım uygulama, her türlü insan kaynaklı ve doğal afetlerde görev almaları gibi faaliyet ve görev alanı çeşitliliği bulunmaktadır. Aynı zamanda gidilen olayların türsel belirsizliğine ilişkin görev-zaman belirsizliği itfaiye çalışanlarında risk ve buna bağlı stres yaşamalarına neden olmaktadır (Zafer, 2023a, 72- 81). Afetler denilince her ne kadar ön planda tutulan can ve mal kayıpları olarak görülse de ruhsal hasarlarda çok önemlidir. Ve bu söz konusu psikolojik sorunları yalnızca afetzedeler değil, yardım ekipleri de deneyimleyebilmektedirler (Altun, 2020: 410). İlk müdahalede bulunan diğer meslek gruplarında olduğu gibi itfaiye çalışanlarının da ruhsal bozukluklar deneyimlemeleri açısından, yüksek riskli meslek grubunda yer almaktadırlar (Sofuoğlu ve Cankardaş, 2022: 182). Aynı zamanda itfaiye meslek çalışanları travma sonrası stres bozukluğu (TSBB) açısından yüksek riskli bir grup olarak kabul edilmektedirler (Becker ve diğ., 2020: 74).

Profesyonellerin bir yangın operasyonu sırasında depresif belirtiler, anksiyete gelişimi gerçekleşen ölüm korkusu hissi ile ilişkilendirilmektedir (Pсарros ve diğ., 2017: 7). Son yıllarda büyük yangınların önemli ölçüde can ve mal kaybına neden olmaktadır. Bu türden felakete tanıklık eden itfaiyeciler, travmatik stres alanında çalışanların ilgi odağını oluşturmaktadırlar. Yangınlar dışında profesyoneller farklı türde kaza, intihara teşebbüs, yüksek binalarda kurtarma, ciddi yaralanma ve ölüm riski gibi acil tıbbi kriz durumlarına müdahale etmektedirler (Becker ve diğ., 2020: 74; Şavklı, 2021:10).

İtfaiye çalışanlarının uzun süreli olarak maruziyetin tekrarına bağlı olarak gelişen kriz ve travma, dehşet verici bir olay karşısında bilişsel, fiziksel ve psikolojik tepkiler kümesi TSBB (Travma Sonrası Stres Bozukluğu) belirtilerinin ortaya çıkması ile sonuçlanmaktadır. Dolaylı olarak travmatik durumlarla karşılaşan bireylerle kurulan empati kişilerce deneyimlenen üzücü, ezici, duygu ve düşüncelerin toplamından ibarettir (Regehr ve Bober, 2005: 7; Şavklı, 2021:10). İtfaiye çalışanlarının günlük çalışmalarında tehlike, risk deneyimleri ve algıları başlı başına krizlerle iç içe olmalarından kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda sosyal çalışma merkezli, kriz temelli müdahale gereksinimi itfaiye çalışanları için önemli bir gereksinim olarak görülebilmektedir.

8. SONUÇ

Sosyal çalışma insanların daha iyi bir yaşama sahip olmalarını, olabilecek her türlü afet ve acil durum karşısında güçlendirilmesini, bireylerin psiko-sosyal iyilik hallerinin sürdürülmesini, sosyo-ekonomik refahını esas alması gibi bireylerin iyi oluşuna katkı sunmayı hedeflemektir. Bu bağlamda aynı hedefi daha çok fiziksel müdahale ile gerçekleştiren bir meslek grubu olan itfaiye hizmetleri gelmektedir. Nitekim her türlü itfai olay bireylerin yaşamını tehdit etmesinin yanı sıra bireyin fiziksel sağlığını, psikolojik iyi oluşunu, ekonomik durumunu, çevresel bağlarını ve de yaşama dair birçok kaybını ifade etmektedir.

Bir taraftan itfai olayların neden olduğu krizler ve bu krizlerin neden olduğu psikolojik etkilere maruz kalan bireylerin yanı sıra hem krize müdahale eden hem de krizin etkisinde kalan itfaiye meslek çalışanları söz konusu olmaktadır. Çalışmanın temel sorunsalı ve bu bağlamda alan yazında da ifade edildiği üzere kriz kuramı içinde yer alan ACT modelinin kullanılması önemli hale gelmektedir. Bu uygulamanın güçlü yanı olaydan hemen sonra bilgilendirmenin 24 ile 72 saat içinde gerçekleştirilmesidir.

Bu durum sosyal çalışma müdahalesinde iki önemli hususu ortaya çıkarmaktadır. İlki itfaiye birimi içinde sosyal çalışmacıların bulunmasının gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Nitekim modele göre kısa süreli tedaviler sunulmaktadır. Aynı zamanda etkin, hızlı ve yerinde yapılacak bir ACT müdahalesi kriz durumuyla karşı karşıya kalan bireylerde ileride çıkabilecek daha önemli psikolojik sorunların ortaya çıkmamasında etkili olacaktır. Aynı zamanda krize maruz kalanlar ile yakınlarına kolay ulaşmanın yanında, ACT bireysel ya da grupla yapılabilen bir model olmasından dolayı, ekip halinde çalışan itfaiye çalışanlara önemli krizler sonrasında kriz temelli müdahalede bulunulmasına olanak sağlaması açısından önem arz etmektedir.

Yine itfai olayların tümünün kayıt altına alındığı, olayların belli kategoriye (duruma) göre raporlandığı, ilgili tutanakların tutulduğu göz önünde bulundurulduğunda, bu resmî belgelerin sosyal çalışmacılar için önemli bir dayanak olması, erişimi kolaylaştırması ve kılavuzluk etmesi açısından son derece önemlidir. Ayrıca afet bölgelerinin kaotik ortam içinde itfaiye çalışanları ile sosyal çalışma görevlileri arasında koordinasyonun sağlanması ve müracaatçıya hızlı erişimin sağlanması açısından hayati öneme sahiptir.

En nihayetinde çalışmada ortaya çıkan sonuç ve sonuca bağlı yapılacak öneri şu şekildedir; itfai olaylara bağlı krize maruz kalan bireylere ve itfaiyede çalışan profesyonellere hızlı ve etkin psiko-sosyal, özelde ise kriz temelli müdahalenin yapılması için itfaiye birimlerinde sosyal çalışmacıların istihdam edilmesi gereksinimi ve elzemliği ortaya çıkmaktadır.

KAYNAKÇA

- AFAD. (2014). Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü. Ankara: T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. ISBN: 978-975-19-6271-3.
- Akbaş, E. (2015). Diğer Sosyal Hizmet Alanlarında Sosyal Hizmet Uygulamaları ve Genel Değerlendirme. Tomanbay. İ. (Ed.). Sosyal Hizmet Uygulamaları içinde (166-187). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yay. ISBN: 978-975-06-1538-2.
- Aktaş, A. M. (2003). Kriz durumlarında sosyal hizmet müdahalesi. Kriz Dergisi, 11 (3), 37-44. doi: 10.1501/kriz_0000000196.
- Altun, F. (2020). Afetzedeler. M. Serdar (Ed.). Dezavantajlı Gruplar ve Sosyal Hizmet içinde. 405-421. Grafiker Yay. Ankara: ISBN: 978-605-2233-74-0.
- Becker, J. P., ve Quartilho, M. J. (2020). A relational model for stress: a systematic review of the risk and protective factors for stress-related diseases in firefighters. Psych, 2(1), 74-84. doi:10.3390/psych2010008.
- Berkdemir, C. (2012). İtfaiye Teşkilatlarının Yangınla Mücadelesinde Stratejik Yönetim. Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.

- Ceylan, H., Zafer, M. (2020). Sosyal hizmet bağlamında Aliya izzetbegoviç'in düşünce dünyası. *Turkish Studies*, 15(5), 2253-2265. DOI:<http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.44806>
- Duyan, V. (2010). Sosyal Hizmet Mesleği: Temelleri Yaklaşımları Müdahale Yöntemleri. Ankara, S-10-11. ISBN: 9789944038379.
- Görmez, Y. (2018). Toplum Ruh Sağlığı Merkezleri. A. İ. Çoban, S. A. Özden. *Psikiyatrik Sosyal Hizmet içinde*. 259-282. Ankara: Nobel Akademik Yay. ISBN: 978-605-7928-18-4.
- [Http://www.Celebrateboston.com/Disasters/Cocoanut-Grove-Fire.htm](http://www.Celebrateboston.com/Disasters/Cocoanut-Grove-Fire.htm) Erişim:20.04.2023.
- İbiş, E. Ve Kesgin, B. (2014). Türkiye'de sosyal hizmet ve medikal kurtarma açısından Yalova, Van ve Simav depremlerinin incelenmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 41 -225-234. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/dpusbe/issue/4783/65965>.
- Kadıoğlu, M. (2011). Afet Yönetimi Beklenilmeyeni Beklemek, En Kötüsünü Yönetmek. İstanbul: T.C. Marmara Belediyeler Birliği Yayını. Yayın No: 65.
- Kılıç, A. (2010). Ateşi Tutan Eller- Ateş Kahramanları. İstanbul: Teknik Yayıncılık. ISBN: 978-975-8476-01-05.
- Knox, K.S. Roberts, A.R. (2008). The Crisis Intervention Model. Coady N. and Lehman P. (Ed) *Theoretical perspectives for direkt social work practice- a generalist –eclectic approach*. Newyork: Springer Publishing Company, 249-274. ISBN-13: 978-0-8261-0286-7.
- Psarros, C.; Theleritis, C.; Kokras, N.; Lyrakos, D.; Koborozos, A.; Kakabakou, O.; Tzanoulinos, G.; Katsiki, P.; Bergiannaki, J.D. (2017). Personality characteristics and individual factors associated with PTSD in firefighters one month after extended wildfires. *Nord. J. Psychiatry* 72, 1-7. doi: 10.1080/08039488.2017.1368703.
- Regehr, C. and Bober, T. (2005). *The Line of Fire: Trauma in the Emergency Services*, Oxford University Press, New York, NY. ISBN: 9780195165029.
- RESMÎ GAZETE. (2023). 21.10.2006 Tarih ve 26326 Sayılı Resmî Gazetede Yayımlanan Belediye İtfaiye Yönetmeliği. 04.06.2023, Okundu.
- Roberts, A. R. (2005). *Crisis İntervention Handbook: Assessment, Treatment, And Research*. New York. Oxford University Press. ISBN: 978-0195179910.
- Sofuoğlu, Z. ve Cankardaş, S. (2022). İtfaiyecilerde travmatik stres belirtilerinin belirleyicileri. *Klinik Psikoloji Dergisi*, 6(2), 182-196. <https://doi.org/10.5455/kpd.26024438m000067>.
- Şahan, C. (2021). İtfaiyelerin afet ve acil durum yönetimi açısından yerinin ve öneminin değerlendirilmesi; Samsun Örneği. *Dirençlilik Dergisi*, 93-117. DOI: 10.32569/resilience.793490.
- Şavklı, Y. (2021). İtfaiye Çalışanlarında Posttravmatik Stres Bozukluğu Belirtileri ve İntihar Arasındaki İlişkide Psikolojik Dayanıklılığın Düzenleyici Rolü. İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. İstanbul. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Teater, B. (2019). *Sosyal Hizmet Kuram ve Yöntemleri- Uygulama İçin Bir Giriş*. Çev. Ed. A. Karatay. Ankara: Nika Yayınları. ISBN: 978-605-84776-9-8.
- TDK. (2023). [Http://www.Tdk.gov.tr/](http://www.Tdk.gov.tr/) Erişim: 13.06.2023
- Tomanbay, İ. (1999). *Sosyal Çalışma Sözlüğü*. Ankara: Selvi Yayınları. ISBN. 9780000015327.
- Tuncay, T. (2004). *Afetlerde Sosyal Hizmet, 1999 Yılı Marmara ve Bolu-Düzce Depremleri Sonrasında Gerçekleştirilen Sosyal Hizmet Uygulamaları*. Ankara: ISBAN: 975-270-018-7
- Yıldırım, Ş. (2016). Sosyal hizmette krize müdahale yaklaşımının kullanımı krize müdahale. *Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 3 (4), Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/cbusbed/issue/26662/280106>

- Zafer, M. (2023). Afetlerde sosyal hizmet: kovid-19 afet salgını ve yaşlılar. Kadim Akademi SBD, C (7) S.1, s. 37-50. <https://doi.org/10.55805/kadimsbd.1289861>
- Zafer, M. (2023a). İtfaiye Çalışanlarında Psikolojik Dayanıklılık ve Kendini Sabotaj Düzeylerinin İncelenmesi: İstanbul İtfaiyesi Örneği. 9. Uluslararası Mardin Artuklu Bilimsel Araştırmalar Kongresi. 71-85. Mardin. ISBN: 978-625-6404-49-6.